

Vienīgais pazīstamais Mancela attēls.

Pagājušā 1954. gadā latviešu prese atzīmēja kādu ievērojamu literāru jubileju: bija aiztecējuši 300 gadi, kopš iespiests darbs, ko pamatoti var turēt par latviešu mākslas prozas sākumu - Jura Mancela imponantā Svētrunu grāmata. Arī pats tās autors bija miris šini pat 1654. gadā.

Par Manceli tika diezgan daudz rakstīts, bet nav gadījies sastapt kādā no šiem jubilejas gada publicējumiem arī viņa attēlu. Tas tomēr nav nepazīstams; arī plašākām aprindām tas jau labu laiku pieejams J. Juškeviča grāmatā Hercoģa Jēkabā laikmets Kurzemē, Rīgā 1931. g.¹⁾ Tai beigās pievienoti vairāki pielikumi, no kuriem viens (apzīmēts ar burtu B, 641-644. lpp.) ir ar titulu: Hercoģa Frīdriha bērnu gājiena Jelgavā 1643. g. 22. februārī. Šis ziņējums rāda bedību daļībniekus garā, līdzīgi šāskai izlocītā rindā, kuŗas vidū tiek vests nelaiķa hercoģa zārks. Pašā attēlā ir ierakstīti skaitļi un burti, kam lejāk atbilst paskaidrojumi, kas kuŗa no notēlotajām personām ir. Tā gājiena priekšgalā (attēls 641. lpp.) soļo Durbes leļmaņu tiesnesis Osten-Sakens ar divi dižcilīgiem, kas vārdā nav minēti, aiz viņiem nāk (augumā daudz mazāki) 98 skolēni, tālāk 8 skolotāji. Nākamā grupā, kas ziņējumā apzīmēta ar burtu e, seko Kurzeses cītāju saime, kopā 53 vīri. Paši pirmie te ir Kurzeses hercoģa galma mācītājs Juris Mancelis un hercoģistes superintendents Pauls Einhorns - skat. attēlu!²⁾

- piesniedzamās
- 1) Par šīs emigrācijā grūti pārvaramām grāmatas laipno aizdošanu sirsnīga pateicība M. Salnās kundzei Stokholmā!
 - 2) Četrstūris ap abiem minētajiem literātiem manis apvilks. K. Dr.

Dienīdēl, nav

gluži droši pasākams, kurš no abiem blakus gājējiem mūsu attēlā ir Mancelis. Varam gan domāt, ka viņš, kas pirmais minēts paskaidrojums, varētu būt arī pirmais priekšpusē, (t.i. labāk saskatāmā figūra), bet tas nav pierādāms. Varbūt jautājuma varētu izšķirt drošas ziņas par 17.g.s. sabiedriskā paražām Kurzemē - ja blakus gāja divas rangā nevienādas personas, kam tad nācās iet labajā, kam kreisajā pusē?

Var arī jautāt,

~~Ir arī vēl jautājums,~~ par cik atbilst īstenībai pats bērinieku saraksts. J. Juškevičs šinī savā grāmatā par hercogu Jēkabu visiem attēliem ir minējis arī avotas. Mūsu zīmējumam, kas ir grāmatas beigās pievienots pielikums (un tāpēc nav atrodams registrā) šādas atzīmes nav. Rinda dažādu faktū tomēr liek domāt, ka Juškevičs šos būtu attēlus, kopskaitā 8, pārņēmis no pazīstamā Broces krājuma Monumenta... Būtu jāpārbauda, vai tie nav atrodami šī darba 4. sējumā, 24-29. lpp.

Ir skaidrs, ka mūsu attēls nedokumentē hercoga ~~Jēkaba~~ ^{Friedriha} bedības tā, kā mūsdienu fotografijas. Tā, piemēram, bērinieku grupas ar nodomu izzīmētas lielos līkločos, kas toreiz Jelgavas ielās, protams, tādā veidā nekur nebija redzams. Otrkārt, tik sarežģīti attēli var būt uzņemti tikai pēc atmiņas resp. konstruēti. Taču tas ir tiešs veikts, bez šaubām, tikai ciešā saskarē ar Kurzemes hercoga galma aprindām un gan it drīz pēc pašām bedībām. Citādi nebūtu bijis iespējams sniegt tik sīku personu, titulu un uzvārdu nominējumu, kādu atrodam zem zīmējumiem, pie tam vēl norādot skolēnu, skolotāju, mācītāju utt. utt. skaitu. X Minēti pat teksti, kas bijuši ierakstīti vienā

vai otrā karogā (skat. 642.lpp. 3. attēla parakstus!). Tādu atsevišķu zīmīgu sīkumu kā attēlos, tā tekstā ir ļoti daudz. Tāpēc nav iespējams domāt, it kā šie zīmējumi ar visām viņu ziņām būtu gluži patvaļīgi un bez kāda reāla pamata sagudroti.

Ar personu izskats, droši vien.

vien, atbilst tam, kādas tās pašas izskatījušās dzīvē.

Še tomēr jāņem vērā kāds svarīgs apstāklis: apskatot zīmējumu, dužas acīs daudzo iezīmēto vīriešu stāvu un seju stiprā līdzība. Citiem vārdiem sakot - še nav sniegti personu portreti, bet gan vienveidīgi un šabloniski zīmētas cilvēku figūras. Arī abi literāti, Mancelis un Einhorns, sīkajā attēlā neko daudz neatšķiras viens no otra; šis viņu abu ievērojamās līdzības dēļ nav arī vairs tik nozīmīgs jautājums, kurš ir katrs no viņiem.

kas mūs visvairāk interesētu,

Tā, trūkstot tuvākām un iezīmīgākām detaļām, Mancela individuālā gīmetne, nams paliek nepazīstama. Tomēr, ar visu to, kaut cik varam spriest, kāds Mancelis un kāds Einhorns izskatījies. Mūsu attēlā redzami šķietami vidēja auguma vīri, kas, līdzīgi pārējiem bedību dalībniekiem, tērpušies garos tumšos mēteļos, platām baltām apkaklēm, ar tumšām platmalēm galvā, garām atloku zābakiem kājās. Kaut arī paši sejas veibsti nav kaut cik raksturīgāk iezīmēti, var vērot, ka abiem literātiem un augstajiem mācītājiem ir pravas ūsas un smaila, tumša zoda bārda - tāpat kā daudziem citiem šinī attēlā vai dažādās citās 17.g.s. vīriešu portretās.

Nākotnē varbūt sagaidāsim, ka kāds latviešu mākslinieks, dibinādamiēs uz šo veco zīmējumu, darina kādu pravāku Mancela gīmetni. Apmēram tā, kā Oskars Norītis pēc kādas vecas grupu fotografijas zīmējis otru slavenu Juri latviešu literātu saimē - Juri Alunānu (skat. attēlu J.Andrupa un V.Kalves grāmatā Latvian Literature, 1954, 95.lpp.).